

MAYIS

BU SAYININ YAZILARI

Mukaddes Tabanca

İspirtolu içkilerin tahribatı

Adsız gemicilerin türküsü

İlkokul programımız

Sabahsız geceler (Şiir)

Ayrılık bahçeleri (Şiir)

Gün batarken (Şiir)

Mozart'ın hayatı ve eserleri

Meçhul Katil (Hikâye)

Tarım

Yeni sesler - Yeni izler

Profesör Âfet

L. Konuksever

G. N. Arı

F. Kuğay

S. Aytekin

S. Aytekin

B. Hemşi

F. K. Sezen

M. Tuksal

S. Coşkun

**

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

SAYI : 29

NİSAN

1938

CİLT : III

Mukaddes Tabanca

Profesör ÂFET

Harp Akademisinden çıkar çıkmaz Beşinci Orduya sürülmüş olan Erkânıharp Kolağası Mustafa Kemal i bir aralık Selânikte görüyoruz. Bu, usulü daîresinde izimli bir geliş değil, istibdat devrinin tarassut ve takayyüdünden sıyrılarak bir kaçış idi. İzah edelim :

Mustafa Kemal, Beşinci ordunun Yafa mıntakasında piyade stajı yapıyordu. Fakat ruhu, inkılâp idealinin yük sek ilhamlariyle dolu idi. Şamda, bir gece, tüccar veya doktor Mustafa'nın evinde kurduğu "Hürriyet ve Vatan Cemiyeti" [1] teşkilâtını Makedonya'ya yaymağı düşünüyordu.

Kafasını ve kalbini saran bu düşünce ile o, birgün Yafa'yı terkederek Mısır'a kaçtı. Hedefi Selânik idi. Buraya girebilmenin yolunu hazırlıyordu. Mısrıda çok durmadı. Akdenizin dalgah

ve fırtınalı bir mevsiminde bir vapura binerek Pire'ye çıktı, oradan Atina'ya gitti. Burada vaziyeti ve Selânik'e girebilmek esbabını tetkik ettikten sonra kararını verdi ve Selânik'te Erkânıharp Yüzbaşısı Ahmet Tevfik'e şu üç kelimeli telgrafı çekti :

"Parti bateau grec". Ve birgün Pire limanından Selânik'e kalkan Yunan bandıralı bir vapura binerek doğduğu diyara yollandı. Arkadaşı Ahmet Tevfik, vapurun ismi yazılı olmıyan bu müphem telgrafı aldığı tarihten itibaren hergün bir kayığa binerek Selânik limanına giren Yunan vapurlarını birer birer ziyaret ediyor ve her defasında aradığını bulamadan, dönüyordu. Nihayet Mustafa Kemal'in bindiği vapur Selânik önünde demirledi. Ahmet Tevfik, hüviyetini gizlemek için arkasına

[1] Belleten: Sayı 2, "Vatan ve Hürriyet"

bir muşamba giymiş olduğu halde, bir sandalla vepura yanaştı. Biraz sonra iki arkadaş, aynı sandalla gümrüğün rıhtımına çıkmış bulunuyorlardı.

Mustafa Kemal burada üç sorgudan geçecekti: Gümrük memurları, polis memurları, askerî inzibat memurları... Tıpkı kaçan bir nefer gibi gelen bir Erkânıharp zabiti için bu sorgulara cevap vermek müşkül, belki de imkânsızdı. Fakat bir arkadaşı Selânik Merkez kumandan muavini Mümtaz Yüzbaşı Cemil (şimdi Tekirdağ sayı, sabık Dahiliye Vekili Cemil Uybadın) onun imdadına yetişiyor. Mustafa Kemal'in seyahati tarzından evvelce malûmatı olan Yüzbaşı Cemil, lâzıngelen tertibatı almış, Pire'den bir zabıt gelip ismi Mustafa Kemal olduğunu söyleyince serbest bırakılması için iskeledeki inzibat memurlarına talimat vermişti. Yüzbaşı Cemil'in bu tertibatından Ahmet Tevfik bile haberdar değildi.

Mustafa Kemal, Selânik'e çıkar çıkmaz, Sanayi Mektebi karşısındaki evine gidiyor. Mustafa Kemal bu evde dünyaya gelmiştir. Ana oğul karşılaşınca annesi, çocuğunun başına bir felâket gelebilmek endişesi içinde soruyor:

— Ne cesaretle buraya gelebildin oğlum? Hem nasıl geldin? Devletin ve Padişahımız Efendimizin arzusuna mu gayir bir iş yapmış oluyasın?

Mustafa Kemal;

— Merak etme anne diyor, müstehz ol! Benim buraya gelmekliğim lâzımdı onun için geldim. Padişahımız Efendimizin ne olduğunu da şimdi değil, fakat yakın zamanda sana göstereceğim.

Maamafih vaziyet hiç emniyetbahş değildir. Mustafa Kemal'in ortada görünmesi istibdadın gözcülerini derhal harekete getirebilirdi. Bunu düşünebilen Mustafa Kemal, bir müddet evinden dışarı çıkmadı, kendi arzusuyla evinde mahpus kaldı. Bu müddet zarfında kimse onun Selânik'te bulunduğu haberdar değildi. Mustafa Kemal bu ihtiyarî mevkufiyeti zarfında maksadı uğruna faaliyete koyuldu.

Mustafa Kemal'in Selânik'te ilk teşebbüsü orada o devrin şöhretli paşası ile mülâkat oldu. Mustafa Kemal daha Sam'da iken bu Paşa ile muhabere etmişti. Onu kendisine bir vatanperver ve ihtilâlcı olarak tanımışlardı.

Mustafa Kemal, onun şahsında bir inkılâp arkadaşı bulacağı kanaatiyle, bir gece vakti, onun evine gitti. Kapıyı açan adama ismini vererek paşaya haber gönderdi. Derhal kabul edileceğini zannetti. Mustafa Kemal: "Paşa Hazretleri bir yere gitmek mecburiyetindedirler, kendileriyle şimdi görüşemeyecekler,, cevabıyla karşılaştı. Fakat yüksek maksadı uğrunda yola çıkmış olan Mustafa Kemal, böyle bir mania önünde geri dönemezdi. Kabul olunmak için ısrar etti. Nihayet Paşanın yanına götürüldü. Paşanın salonunda ayakta vukubulan bu mülâkat topu topu birkaç dakika süren üç beş kelimenin teatisinden ibaret kalmıştı.

Mustafa Kemal sordu:

— Paşam, ben size Suriyeden mektup yazdım, inkılâptan, ihtilâlden bahsettim. Memlekette inkılâp yapabilir bir adam olduğumu anlattım. Siz de bana: "Her ne suret ve vasıta ile olursa ol-

sun buraya geliniz, ben elimden geleni yaparım,, diye cevap verdiniz. Şimdi halinizde bir ihtiraz, bir tereddüt görüyorum. Ancak ben bir defa gelmiş bulundum, şimdi ne yapacağım?

Uzaktan şöhreti işitilen bu Paşanın cevabı şu olmuştu:

Ben hiçbir şey yapamam. Yalnız senin yapacaklarını hüsnü telâkki etmekle iktifa ederim. Ancak benim de senden bir ricam var: Beni yakma!

Mustafa Kemal, yakılmaktan korkan bu Paşaya kendisini yakmayacağına dair söz verdi ve gecenin karanlığında, geldiği gibi evine döndü.

O gece Mustafa Kemal sabaha kadar uyumadı. Ne yapacağını, işe nereden başlayacağını düşünerek sabahı buldu.

Otalık ağarıyor.. Mustafa Kemal fecrin ilk aydınlığıyla beraber kararını vermiştir: Üniformasını giyerek ordu Erkânıharbiye dairesinin kapısı önüne geliyor ve burada bir adamın gelmesine intizar ediyor. Beklediği adam Erkânıharbiye Miralayı Hasan Beydi. Çok geçmeden Hasan Bey kılıcını şakırdatarak, geldi. Makamına gireceği sırada.. Mustafa Kemal kendisini önledi ve:

— Beni tanımadınız mı?

dedi. Filhakika tanıyamamıştı. Mustafa Kemal'in yüzüne dikkatle baktığı halde bir türlü hatırasını aydınlatamıyordu.

— Tanıyamadım çocuğun!

Mustafa Kemal kendisini tanıttı:

— Ben Selânik Askerî Rüştiyesinde okurken siz birçok defalar bize mümeyizliğe gelmiştiniz. Mektebi bitirdikten sonra İstanbul'a Kuleli idadisine girecektim. Siz buna mani oldunuz ve "Manastır'da daha iyi yetişirsin,, diye-

rek beni Manastır İdadisine gönderdiniz.

Şimdi hatırladınız mı?

Mustafa Kemal'in bu kısa izahı Hasan Beyin hatıralarını aydınlatmağa kâfi gelmişti. Mustafa Kemal devam etti:

— Tahmin ve teşhisiniz doğru çıktı, ben hakikaten dediğiniz gibi daha iyi yetiştim. Fakat şimdi bir felâketle karşılaşmış bulunuyorum. Sizi namuslu bir adam olarak tanıdığım için bugünkü vaziyetimin felâketli cihetini de size anlatmaktan çekinmiyeceğim.

Miralay Hasan Bey, Mustafa Kemal'in halini anlamış olacak ki, ona:

— Büroma buyurunuz, orada görüşelim.

dedi. Hasan Beyin mesai odasında Mustafa Kemal ona vaziyeti, nasıl kaçtığını, nasıl gayri kanunî bir surette geldiğini, nihayet maksadı ne olduğunu, hiçbir noktayı saklamaksızın teşrih etti.

Mustafa Kemal'i dikkat ve sükûnetle dinliyen Hasan Bey:

— Çocuğum, dedi, sen herşeyi yıktıktan, altüst ettikten sonra buraya gelmiş bulunuyorsun, ben şimdi sana ne yapabilirim?

Mustafa Kemal'in cevabı:

— Ne yapacağımızı ben değil, siz takdir edeceksiniz. Görüyorsunuz ki ben milletime faydalı olabilecek bir hale gelmiş bulunuyorum. Siz bu fikirde değilseniz ve bu aziminde bana yardım etmezseniz hayatım tehlikeye girer. O vakit ben de başka çare düşünmek mecburiyetinde kalırım. Kendi başıma düşünüp bulacağım bu çare beni belki muvaffak edebilir, fakat edemezse o vakit ben, bu yetişmiş adamı, hiç olurum. Beni hiç olmaktan kurtarmak şu

dakikada sizin ell-rinizdedir. Size söz veririm Beyefendi, öyle hareket ederim ki size zerre kadar mes'uliyet terettüp ettirmem.

Hasan Bey Yüksek namusu ile Türkiyede inkılâp olmasını isteyen ve onu yapacakları yetiştirmeyi ve onların yetiştirilmesini isteyen ve bununla uğraşan bir adamdı. Mustafa Kemal onun Selânik Askerî Rüşdiyesi talebesi olduğu gündenberi dikkat nazarını celbetmiş olan bir çocuk olduğu için bütün tavsiyeleri o günün kanun, nizam ve ahlâk kaidelerinden üstün olan inkılâpçılık düşüncesile hareket ediyordu. Onun içindir ki Mustafa Kemal şu tavsiyede bulundu :

— Vaziyet hakikaten dediğiniz gibi fena ve tehlikelidir. Şu dakika hatırıma gelen çareyi size söyleyeyim : Müşiriyet makamına bir istida ile müracaat ediniz, hastalığınızdan bahsederek tebdilhava talebinde bulununuz. Fakat sadece Erkânıharbiye Yüzbaşı Mustafa Kemal diye imzalayınız. Ben bu istidayı Heyeti Sıhhiyeye havale ettirir, Sıhhiye Reisi İskender Paşayı, ayrıca görerek lâzımgelen vesayada bulunurum. Pek söz veremem amma, umarım ki muvaffak olursunuz.

Ertesi gün Mustafa Kemal, Selânik Askerî hastahanesinin muayene odasında, birtakım genç doktorlar arasında, muayene edilmektedir. Ondan hastalığını soruyorlar, fakat o sarih bir cevap vermiyor. Yalnız arada sırada hastalığının mahiyetini İskender Paşa Hazretleri bilir diyor. İskender Paşa hakikaten Hasan Beyden tavsiye almış, fakat bunu hastanedeki doktorlara söyle-

meği unutmuştu. Nihayet Paşa meseleyi hatırlıyor ve Mustafa Kemal'e bir raporla dört ay Selânikte tebdilhava kararı veriliyor. Bu rapor İstanbul'a gönderiliyor.

Mustafa Kemal, artık saklanmağa ve hüviyetini gizlemeğe lüzum görmeden gayesi uğrunda çalışabilecektir. Derhal işe koyuluyor ve arkadaşlarından Hatip Ömer Naciyi, topçu zabitlerinden Husrev'i, sınıf arkadaşı ve o tarihte Selânik Askerî Rüştiyesi Tarih ve Edebiyat muallimi Hakkı Bahayı buluyor, bunların delâletile Selânik muallim mektebi müdürü Hoca Mahir ve Selânik Askerî Rüştiyesi müdürü Bursalı Tahir'le tanışıyor. Bunlar Mustafa Kemal'in hazırladığı inkılâba Makedonyada ilk girenlerdir

Ev sahibi Hakkı Baha yeni evlenmiştir. Mustafa Kemal, arkadaşlarıyla burada toplanmağa karar veriyor. Hakkı Baha'nın evine gidiliyor. Hakkı Baha, arkasına giymiş olduğu süslü bir Japon pijamasile kendilerini karşılıyor. Hakkı Baha o zaman mûsikîye meraklı idi, flüt çalardı. Bu evin tarihi bir kıymeti ve mânâsı vardır: Çünkü Mustafa Kemal'in Şamda tesis ettiği ihtilâl komitesinin Makedonya teşkilâtı bu evde kurulmuştur.

Mustafa Kemal ve arkadaşları bir masa etrafında toplanıyorlar, Mustafa Kemal cebinden bir kartvizit çıkarıyor, bunun üzerinde yazılı üç beş maddeyi arkadaşlarına okuyor, arkadaşlar Mustafa Kemal'in tasavvur teklifini aynen kabul ediyorlar.

Şimdi hafif bir merasim işi kalmıştı: Komiteye sadakat yemini !

Mustafa Kemal, bu yeminin silâh üzerine yapılmasını teklif etti ; çünkü, inkılâbın yürüyebilmesi için icabında müracaat edilecek vasıta gene silâhtı. Silâh sözü üzerine pijamalı Edebiyat Hocası cebini yoklarken Mustafa Kemal topçu zabiti Husrev'e dönerek silâhın var mı? dedi. Husrev "var efendim,, cevabiyle tabancasını çıkardı. Mustafa Kemal tabancayı aldı ve masanın üstüne koydu.

— Arkadaşlar, dedi, inkılâp için bu

silâh üzerine yemin ediyoruz, unutmayınız ki burada birbirimize verdiğimiz söz inkılâp sözüdür ; ve onun olması için icabında, silâh kullanmaktan da çekinmiyeceğiz !

Arkadaşlar, birer birer bu silâhı alıp öptüler. Bu merasim bittikten sonra Mustafa Kemal topçu Husrev'e dönerek : "Al silâhını, dedi, bu silâh mukaddes bir silâhtır ; onu iyi sakla ! Bir gün bana verirsin !" Ve filhakika öyle olmuştu .

ispirtolu içkilerin tahribatı

LEBİP KONUKSEVER

Memleketimizde, bilhassa gençler arasında fazla yayılmağa başlamış olan alkol ibtilâsının vücudumuzda yaptığı tahribat ve tesirleri kısaca yazmak ve bu müthiş zehiri okuyucularımıza tanıtmak bir vazife biliyoruz :

Vücudumuzun her kısmı başlı başına bir mahlûk olan hücrelerden yapılmıştır. Bunlar, yerler, içerler, büyürler, ifrazat ve ifragatı vardır, Nihayet ihtiyarlar ve ölürler.

Vücudumuzun her tarafında hareketsiz bir halde olan hücrelerimiz kanla beslenir. Hücrelerimiz, beslenmek için kandaki besleyici maddeler aldığımız gıdalardan meydana gelmiştir.

Bu gıdalar mide, barsak, pangreas, karaciğer vesair uzuvlardaki bezlerin ifrazatı neticesinde hazım olunarak kana geçer.

Gıdayı yiyebilmek, kolda etlerin sıkışması sayesinde elin hareketi ile kabildir.

Bundan bu muhtelif vazifelerin yapılması bize hücreler arasındaki rabita, iştirak ve yardımının derecesini görmekteyiz.

Göz bir şeyden müteessir olduğu

zaman gözümüzün kapağı hemen kapanır deri vazifesini tamamiyle yapmazsa böbrekler faaliyete geçerler. Et faaliyetleri bitmesinde hücreler çok karbon sarfederler ve o nisbette gıdaya muhtaç olurlar. Bunlara gıda yetiştirmek için kan süratle dolaşmağa başlar. Kanın hızlanması kalbin fazla çalışmasına sebep olur ! Ciğerler çabuk açılır ve büzülür, teneffüs sıklaşır.

Hücrelerin ve sistemlerin (cihazların) faaliyeti hususunda bu iştirakî sinir cümlesi denilen merkez idare eder. Demek ki sinir sistemi uzviyetin muhtelif vazifelerini birbirile münasebette bulundurarak bu vazife ve organlar arasındaki iştirakî temin eder. Aynı zamanda haricî alemle de uzviyetimizi münasebette bulundurur. Bu kadar mühim olan bu sistemin alkol denilen zehirin tesiri altında ne gibi değişikliklere uğradığını ve diğer organ sistemlerin bundan ne derece müteessir olduğunu muhtasarca yazalım :

İnsanlığı kemiren bu muhallak zehirden birkaç okuyucumu kurtarabilirsem benim için ne kadar büyük bir saadettir.

ALKOLİN SINIRLER ÜZERİNE TESİRİ :

Alkolik olan kimselerde sinirler bozulur, intizamlı ödev görmezler. Kalp fazla çarpar, kan damarları genişler, yüz kızarır ve vücudun derisi de kıp kırmızı olur. Zira kan damarlarının çalışmasını idare eden sinirler felce uğramıştır. Tabiidir ki bunun neticesi olarak vücut beslenemez zayıf düşer ve birçok sâri hastalıkların meydana gelmesine zemin hazırlamış olur. Alkolün en çok tesir ettiği yer de dimağdır. Haysiyet, şeref, herşey kuvvetli içkilere feda edilmektedir. Alkolik insanlarda "Hezeyanı külli, denilen ihtilâçlar çırpınmalar görülmektedir ki bu umumî felç veya delirmekle neticelenir.

Alkolün ahlâk üzerine olan tesiri : Zihne durgunluk vererek aklın muvazenesini bozar. Bu gibiler ne yaptıklarını farkında olmazlar. Tutulan kıymetli istatistikler bize en feci cinayeti, intihar ve en mühim hırsızlıkların sarhoşlar tarafından yapıldığını göstermektedir. Bu halde içki yalnız vücudu zehirleyip harap etmekle kalmıyor, içindekilerin ahlâkı üzerinde de müthiş fena tesirler yapıyor.

Alkolik insanlarda içkinin zararı yalnız kendilerine kalmaz. Bu gibilerin çocukları da fena teşekkülâtı uğrarlar. İlk döl kısa boylu, saralı ve aptal olur, bunların içkiye de meyilleri fazla olur. Bu gibilerin çocukları da çok biçimsiz ahmak olur. Nihayet üçüncü ve dördüncü döl yetiştiremez.

Birçok işlerde yapılan tecrübe ve tetkikler göstermiştir ki alkol gözün görme kuvvetini çok zayıflatmaktadır.

Kuvvetli içkiler sesimizin kabalaşıp kalınlaşmasına sebep olmaktadır. Zira gayet nazik olan ses tellerini atkol tahriş eder iltihaplandırır. Bir zaman sonra da muhatzarını sertleştirir ve kalınlaştırır ve sesin bozulmasına sebep olur. Alkolün kemik hücrelerinin büyümesinde de büyük tesirleri vardır. Kemiklerimizin büyümesi henç yaşlarda olur. Büyüme yirmibeş yaşından sonra durur. Tabiidir ki kafatasımız da bu yaşa kadar inkişaf eder eğer bu sıralarda kemik hücrelerinin büyümesine mani olan, hayatî faaliyetlerini azaltan alkol alınır ise kemikler büyümeden kalır iskelet kafa taşı lüzununu derecesinde teşekkül edemez. Bazı hayvan yavrularına verilen içkilerle bunların cüce kaldıkları her daim görülmektedir.

Etlerimiz, kuvvetimiz ve konuşmamız üzerinde de alkolün tesiri vardır. Etlerimizin beslenmesi sinirler sayesinde. Nuzul isabet etmiş etlerin tandolarına doğru çekilecek beslenmekten hayatî faaliyetten kaldığını görüyoruz. Alkol içildiği zaman etlerimiz sinirlerin kontrolünden kurtuluyorlar bu sebeple iyi beslenemiyerek zayıf düşüyorlar ; bu hale göre zannedildiği gibi alkol kuvveti artırmak değil azaltıyor. İçki içenlerin içkiyi içtikleri zamanki kuvvetleriyle içimden evvelki kuvvetleri arasında büyük fark olduğunu görürler ve içkiyi içmeden daha kuvvetli olduklarını bilirler.

Doktorlar alkolün et dokularını [nescini] tahrip ettiğini içki içenlerin etlerinin sağlamlık ve sertliğini gaip ettiğini söylerler ve tahrip edilen etlerin yerine bir yağ tabakası husule gelir

buna yalancı şişmanlık denir. Bilhassa alkolü itiyat edinen kimseler de bu yağ kalbin etrafını sarar nefes darlıklarına sebep olur. Bazan mide genişler tabii halini gaip eder, hazımsızlıklar başlar. Böbreklerin de etrafını yağ bağlar, vücüt hayatî faaliyetini gaip eder.

Hazım üzerine tesiratına gelince : alkol, yalnız midenin muhat gışasını tahriş etmekle kalmaz ; midenin içyüzündeki kan damarlarını da tahriş eder. Midenin içyüzünde ; alkolün temas ettiği bütün yerlerin de parlak kırmızı renkli noktalar hasıl olur.

Midenin içyüzü sertleşir ve kalınlaşır. Müzmin yaralar, iltihaplar meydana gelir. Bu sebeple alkolik olan kimseler de midenin umumî bünyesi değişir ve mide vazife görmediği için vücudün bütün örgenleri [uzuvları] tamamiyle beslenemeyeceğinden bedenin her tarafından tabii olunmayan hal-ler zayıflamalar olur.

Alkol mide usaresinin büyük miktarda akmasına sebebiyet verir. Bu hal, incinen bir gözden akan yaşlara benzer. Alkol, mide suyunun [usare] hazım kabiliyetini ve bu usare içinde bulunan Pepoin diyastazının eritici hassasını azaltır çünkü bu suyu çıkaran mide bezleri lâzımgelen surette çalışamazlar.

Alkolik olan kimseler de mide vazifesini tamamiyle başarmıştır. Bu gibiler de tabii hazım olmadığından mide ekşiliği, ağız sulanması ve sık sık kusmalar olur ; istihalarını gaip ederler, benizleri solar kuvvst ve düşünce kabiliyetleri azalır. Daimî surette baş ağrılarından şikâyet ederler.

Alkol bu saydığım tahribatı yap-

makla kalmaz. Devran sisteminde ve kanda da birçok fenalıklara sebebiyet verir. Alkol kan sistemindeki tahribatını yapabilmek için kana iki muhtelif yoldan girer: birisi doğrudan doğruya midenin cidarından çıkan ince kan damarları ile dir ki buradan doğruca devrana karışır. İkinci yol da bağırsaklardaki Villuslerde bulunan koylus borularıdır. Bu iki suretle alkol kalbe gider ve bütün vücûde yayılır.

Uzun zaman alkol kullanan insanlarda kalbin bünyesi tamamen değişir. Et lifleri yerine yağ tabakaları teşekkül eder. Etlerin elastikiyetini kaip eder muntazam çalışamaz. Kalbin bu vaziyeti ani ve vakitsiz ölümlere sebep olur.

Kan damarlarındaki tesire gelince : Damarların yapısında bulunan bir takım et iplikleri [lifleri] sayesinde daralıp genişler. Bunların bu hareketini de sinirler temin ve tanzim ederler. Halbuki alkol kullanan kimselerde sinirler bozulur ve şıryan hareketini muntazam yapamaz. Şıryanlarda kan toplanır bu sebeple deri kızarır ve içki içimeden evvelki hale nazaran sıcaklık duyulur. Alkol olan kimselerin yüzlerinin kızarması ve çok sıcak duymalarının sebebi budur.

Alkol kullanan kimselerde kan damarlarının kenarları tahriş olunur. Kırmızı çizgili lekeler hasıl olur. Bu sebepten alkoliklerin gözleri kızarır ve Elastikiyetini kayıp eden damar içinde kan muntazam dolaşamaz. Bunun neticesi olarak bazan beyindeki damarlardan biri çatlar ve nuzule sebep olur.

Vücudumuzda dehşetli tahribat yapan alkolün tesirleri böbrekler ve deri-

mizde de görülmektedir.

Vazımın muhtelif kısımlarında alkolün sinir sistemi üzerine yaptırdığı felç tesirlerini, Kapiler (Sarı damarlar) ve Şıryanların genişleme ve elastikiyetini gaip etme gibi hâdiseleri tekrarlıyorum. Bu sebeple sinir cümlesinden mahrum kalan örgenlerin [uzuvların] da tamamen gıda alamıyarak zayıf kaldıklarını yazdım.

İşte derimizde alkolün bu çok fena tesirleri karşısında faaliyet gösteremez, vazifelerini hakkı ile yapamaz. Birçok Alkolik kimseler de gördüğümüz kırmızı yüzler hiçbir vakit sağlık alâmeti değildir. Deri hakkı ile vaziferini görmediği takdirde dışarıya atılması lâzım gelen muzır maddelerin toksinlerin bir kısmı vücutta kalır. Tabiidir ki o zaman böbrekler fazla çalışmaya başlar. Bunun neticesi olarak da yorulur.

Bir süzgeç olan böbreklerimiz, alkolik insanlarda yapısını değiştirir. Süzme işini gören hücrelerde yağ tabakası teşekkül eder. Süzme işi lâyıkı ile görülmeyeceğinden kan tamamiyle Üre den kurtulamaz neticede bu gibilerin yavaş yavaş zehirlendiği görülür.

Birçok yurtdaşlarım Biranın bir alkolü içki olmadığını bina-naleyh içilebileceği kanaatini güderler ve içerler. Sıhhatlarını misal olarak gösterirler. Doktorların söylediklerinden ve tutulan istatistiklerden bu gibi insanlar göründükleri gibi sağlam ve sağlık içinde değillerdir. Bunlar da etler sağlamlık ve sertliğini gaip etmiştir. Dışardan görülen semizlik hücreler içine dolan ve tabii olmıyan yağlardan ileri gelmektedir. Ve bilhassa bu yağlar kalp ve böbrek-

lerin etrafında toplanmaktadır.

Böyle bir insanda görülen sıhhat yalancıdır. Hastalık zamanında derhal çökmeğe hazırdır.

Tifo ve Zatürree gibi hastalıklara karşı hiç mukavemetleri yoktur. Bu gibiler hakkında bir Hayat Sigorta Şirketi Direktörünün yazdığını aynen aşağıya yazıyorum.

« Bira içenlerde örgenler gayet sağlam gözükmesine rağmen içerd en « ince noktalarına kadar harap olduğu « için bir hastalığın daha ilk zamanlarında mukavemetsizliğini hemen gösterir. Çünkü lifler ve dokular zehirlenmiş ve çürümüştür. Bu gibi vak'alar « lara çok tesadüf ediyor ve yalancı bir « sağlığın ortadan yok olduğunu görürüm » .

Bonn üniversitesi profesörlerinden Binz in şu sözlerini de yazıyorum.

« Genç talebelerimiz arasında mide « ve beyinlerini Bira ile doldurmak âdeti çok ileriye gitmiştir. Aşağı ve « orta sınıflar arasında da çok Bira içildiği görülmektedir. Ben bunu sağlık, « ekonomsal ve ilmi bakımdan millî bir « tehlike addederim » .

Kief üniversitesi profesörlerinden V. A. Sckarsky diyor :

« Tecrübeler göstermiştir ki az miktarda alkolün istimali bile kısa veya « uzun bir zaman zarfında muhakeme « yi bozar, hücrelerin faaliyetini sekte « ye uğratır. Asabî cümledeki felç neticesinde irade ve harekâtı bozar, bir « çok zarar meydana getirir. Bu sebepten alkolü bir gıda değil bir zehir « gibi düşünmek icabeder » .

Avrupada bazı meşhur şahsiyetle-

rin içki hakkındaki fikirlerini aynen nakletmeği faideli gördüğümden buraya yazıyorum.

« Alkol ; istiriknin, arsenik ve afyon « gibi bir zehirdir. Kuvveti bunlarla « aynı derecededir.

Sir Andrev Clark

« İspirto zehir midir? evet çünkü « bir zehire benzeyen vasıfları vardır. « Hayatı yok etmek hususunda Arsenik, Belladonna [güzel avret otu] « afyon V. S. gibi tehlikeli tesirleri vardır. Vücuda alındığında ilkönce ten « bih edici fakat kana karıştıktan sonra « zarar verici olarak tesir eder.

Willard Parker

« İnsanların birçoğu alkolla zehirle « nerek ölürler, fakat zehirlendiklerini « bilmezler.

Sir Willam Gül

« İspirto, arsenik, civa gibi zehirli « ilaçlarla bir arada sayılacak şiddetli « bir zehirdir.

Alfred Carpanter

Bu yazılarımla dünyanın en meşhur tıp itapları ile, tabibleri tarafından alko-

lin zehir sınıfına konduğunu da ilâve ettikten sonra bilmem başka söylenecek yazılacak söz kalır mı?

Sağlığımız üzerine bu kadar fena tesirlerini yazdığım alkolün sosyal fenalıklarına ait birşey yazmağı istemiyorum. Çünkü düşünceyi [muhakemeyi] harap eden içkinin tesirleri dolayısıyla yapılan binlerce fenalıkları hergün gazete sütunlarında okuyoruz ve görüyoruz.

İşte dostlarımıza, sevdiklerimize Bira, Şarap ve Likör gibi alkollü içkiler ikram etmek, paramız ve sevgimiz mukabilinde onların sıhhatlarını bozmak demektir. İçkilerin fenalığını kabul ettikten sonra bu gibi ikramlarda bulunmak sevgi göstermekten ziyade sağlığa ve zindeliğe karşı büyük bir suikast yapmak demektir.

Geniş yurdumuzun yetiştirdiği vitaminleri ve gıdası bol nefis üzümü, portakalı. Elması, fıncığı V. S. meyvaları dururken içkiye rağbet göstermek tabii mazur görülsün.

« Cınnetin en büyüğüdür » .

Adsız Gemicilerin Türküsü

GALİP NAŞİT ARI

Ufuklar boyanırken bir kızıl kan rengine,
Üç direkli gemimiz yol alıyor engine.
Hava uygun, su sakın, tekne sağlam gönül şen;
Gök gibi sonsuzlaşan, gök kadar mavileşen
Denizin atlasını makas gibi biçerek,
Bağrımızı yıkayan meltemleri içerek,
Sulara sahıvermek gündelik düşünceyi,
Martıların yarışmak; ne güzel, oh ne iyi...
Kıyıları bırakmak kaybolan uzaklarda,
Göölümüzün hızına yol aramak rüzgârda;
Enginlere açılmak, dalmak maviliklere,
Birgün gelip ulaşmak hayal edilen yere.

İsterse kucaklasın fırtınalar engini,
Ve boşansın göklerin dinmeyen eski kini.
Dalgalar döve dursun bordamızı ne çıkar?
Bizim de boşanacak saklı fırtınamız var.
Biliriz nasıl siner huysuz tabiat bizden:
Her uğultu duyulmaz gürliyen sesimizden...

Ufuklar boyanırken bir kızıl kan rengine,
Ak yelkenli gemimiz yol alıyor engine,
Bizden sonra gele ler peşimizden arar iz,
So suzluğu fetheden adsız gemicileriz,

İlkokul Programımız

F. KUĞAY

İlköğretim programlarına ait tarihçe:

Anadoluda kültür müessesesi olarak İznık medreselerini bunu takiben Bursa medreselerini daha sonra Edirne ve İstanbul medreselerini görüyoruz. Fatih Mehmet zamanında Fatih medreseleri, Süleyman Kanunî zamanında Süleymaniye medreseleri şöhret bulmuş ve memlekete yıllarca medreseli âlimler yetiştirmişlerdir. Bu kültür müesseselerinde ve bundan sonra kurulan medrese, Enderun, mahalle mekteplerinde ta 1240 yılına kadar programlı bir çalışma aramak pek boş bir emek sarfı olur. Medresenin kendiliğinden doğan programı arabî, farisi ve şeriyattır. Mahalle mektebinin yine kendiliğinden doğan programı Ulumu diniye ve ku-randır.

Osmanlı imparatorluğunun ilköğre-

time ehemmiyet vermesi 1240 yılında ikinci Mahmudun neşrettiği fermaula başlar. Bu fermanda Sübyan mektepleri denilen ilkokullarda 1 - Kuran 2 - Tercit 3 - İlmühal, okutulacağı yazılıdır. Bu devrin diğer kültür müesseseleri olan Mekâtibi Rüşdiyye, Mahrecî Aklam adlı mekteplerinde de program aynıdır.

1286 yılında Saffet paşanın islahatı daha esaslı olmuştur.

İlk tahsil için esaslı program 1329 yılında yapıldı. Bu program 1926 da Türkiye Cumhuriyetinin ve tamamen değişen yurdun yeni ihtiyaçlarına göre yeniden yapılmıştır. Nihayet bu da kâfi görülmiyerek 1936 da bugünkü programlarımız meydana gelmiştir. (Üç programın tetkiki)

1329 Ders Programı

DERSLER	Devrei ula		Devrei mütevassıta		Devrei aliye	
	S.	S.	S.	S.	S.	S.
	1	2	1	2	1	2
Elifba ve eczai şeriyeye	6	3				
Kuramı kerim ve malûmatı diniye	1	1	3	3	2	2

DERSLER	Devrei ula		Devrei mütevassıta		Devrei aliye	
	S.	S.	S.	S.	S.	S.
	1	2	1	2	1	2
Müşahabeyi ahlâkiye (Tarihiye)	4	4	2	2	2	2
İmlâ			1	1	1	1
Yazı (Sülûs, Rik'a)			1	1	1	1
Sarf ve Nahiv		1	2	1	1	1
Tahrir		1	1	1	2	2
Coğrafya		1	1	2	2	2
Hesap	4	4	2	2	2	2
Hendese			1	1	1	1
Eşya dersleri ve Ziraat	5	5	2	2	2	2
Resim	1	1	1	1	1	1
Elişleri	4	4	2	2	2	2
Terbiyei bedeniye ve Asker talimi	1	1	1	1	1	1
Oyun ve Nişan			Tenefüs aralarında			
Musiki	1	1	1	1	1	1
Fransızca			6	6	6	6
VEKÛN	30	30	30	30	30	30

1936 Ders Programı

DERSLER	1 nci devre			2 nci devre	
	S.	S.	S.	S.	S.
	1	2	3	4	5
Türkçe	10	7	7	6	6
Tarih				2	2
Coğrafya				2	2
Yurt Bilgisi				2	1
Tabiat Bilgisi				3	3
Ail Bilgisi				2	2
Hayat Bilgisi	5	6	7		
Hesap - Hendese	4	4	4	4	5
Resim - İş	4	4	4	2	2
Yazı		2	1	1	1
Mûzik	1	1	1	1	1
Cimnastik	2	2	2	1	1
VEKÛN	26	26	26	26	26

Programda zaman zaman görülen bu değişiklik ve terakki yarımın büyükleri olan bugünün küçüklerini daha iyi yetiştirmek ve daha iyi terbiye etmek gayesile yapıldığından asıl mevzua başlamadan evvel tarihte çocukluk telekkilerinin seyrine bir göz gezdirmek faydalı olur :

Tarihte Çocuk

Bunu 3 kısımda mütalea edebiliriz :

1 — Çocukluk tufeyli ve muzır bir devirdir. Çocuk ruhunda bulunan bütün temayülât ve insiyaklar şeytanidir. Bu temayüllerin tezahüratı olan hareketler menfurdur. Çocukluk devri ne kadar kısaltılabilirse o kadar iyidir. Binaenaleyh çocukluğun her temayülünü ve her tezahürünü ezmek ve menetmek gerektir. Çocuk oynamak, şarkı söylemek istiyorsa bunlar menedilmesi lâzım şeylerdir.

Bu telekkiler Kurunuvustanıdır. Bu fıkrın hâkimiyeti asırlarca devam etmiştir.

2 — Çocuk, ruhu bomboş, her istenileni yapmağa elverişli bir mahlûktur. O küçülmüş bir büyük adamdır. Dimağının fevkinde bilgide verilse alabilir. Bu telekki de asırlarca hâkim olmuş bir terbiye sistemidir.

3 — Çocuk nev'i şahsına münhasır bir mahlûktur. Oyun ve taklit başlıca vasıflarındandır. Bedenî ve ruhî inkişafı yetişkin insanlara nazaran çok şiddetlidir. Muhayyilesi çok canlıdır. Bütün bilgileri havassına istinat eder.

Son asrın çocuk hakkındaki düşünceleri de kısaca bunlardır.

Programlarda çocukluğu hiçe saymak ve tedrisatı o şekilde tanzim etmek ilk düşüncenin, programları tasnifsiz malûmat ile doldurmak ikinci devir çocukluk telekkisinin mahsulüdür. Çocuğun binbir temayülâtını ve yaşını, bilgilerin mahiyetini gözönünde bulundurarak program yapmakta son asrın çocukluk telekkileri icaplarındandır.

1912 ve 1936 programlarının tetkiki çocukluk hakkındaki telekkilere tedris ve terbiyenin nasıl uyduğunu çok açık göstermektedir.

1912 ve 1936 Programlarının Mukayesesi

Bu iki program tetkik olunursa şu farklar göze çarpar :

1 — 1912 programı grup muallimliği esasına 1936 programı sınıf muallimliği esasına istinat eder.

2 — 1912 programında haftada 30 ders, 1936 programında haftada 26 ders vardır.

3 — 1912 programına göre ilktahsil 3 devre olmak üzere 6 senede yeni programa göre 2 devre olmak üzere 5 senede verilir.

4 — Eski pragramda yabancı dil tedrisatına mukabil yeni programda öz dil ehemmiyet kazanmıştır ve yabancı dil kaldırılmıştır.

5 — 1912 programında din dersleri haftada 25 saattir. Yeni programla din dersleri kaldırılmıştır.

[Lâik hükûmette dini teşkilât olmadığı gibi lâik tedrisatta da mekteplerde hiçbir suretle dini tedrisat yapılmaz.]

6 — Yeni programa bilhassa Hayat Bilgisi ve lisan temrinleri gibi dersler

ilâve olunmuş ve bir kısım dersler de çıkarılmıştır.

7 — Eski programın kitabî olan ve istiklâl istiyen ayrı ayrı derslerine mukabil yeni program toplu tedris, iş prensibi gibi yeni terbiye nazari yerlerine uygun tedrisatı istihdam etmektedir

Bir İlkokul Programı Nasıl Olmalı ve Neleri İhtiva Etmelidir ?

Zamanımızda işbölümü çoğalmış, bilgi tenevvü etmiştir. Okulda talebeye verilmesi lâzım olan meleke ve malûmat pek fazlaşmıştır. Bu bilgilerin hepsini talebeye öğretmek için çok yıllar lâzımdır. Halbuki çocukluk devresi mahdut ve malûmdur. Hayata ait birçok bilgi arasında bir intihap yapmak gereklidir. Bilgilerin tasnifi ile de iş bitmiş olumuyor. Bunların faydalı olması için bir sıraya konması da lüzumludur.

İyi bir programda daha bazı evsafın bulunması lâzımdır.

1 — Tam olmalıdır. Talebenin ruhî inkişafını karşılayacak bütün müfredatı ihtiva etmelidir.

2 — Sistematik olmalıdır. Bütün bilgiler ehemmiyetlerine göre sıralanmış olmalıdır.

3 — Ruhî olmalıdır. Talebenin bulunduğu yaşın ruhî ihtiyaçlarına uygun olmalıdır.

4 — Afakî olmalıdır. Hususî kanaat ve nazariyeleri tahakkuk ettirmek gayesinden uzak olmalıdır.

5 — Alâstikî olmalıdır. Her muhitin hususiyetine uymalı, tevsî veya ihtisar edilebilmelidir.

tisar edilebilmelidir.

6 — Modern olmalıdır. Asrın yeni cereyanlarına ve inkılâplarına muvafık müfredatı ihtiva etmelidir.

İlkokul Programımız

Bu program 1936 yılında yapılmıştır. Yeni Türkiyenin cümhuriyet rejimi ile her devirden daha fazla millileşmek lüzumunu duyan terbiye telekkileri böyle bir programın doğmasına başlıca tabii sebeptir. Eskiden öğretim kurumlarında tahakkuk için çalışılan ve modern, demokrat, lâik diye isimlenen terbiye prensipleri yerine bugün en açık izahları ile cümhuriyetçi terbiye, ulucu terbiye, halkçı terbiye, devletçi terbiye, lâik terbiye, devrimci terbiye diye 6 prensip yeni programla tatbika başlanmıştır. Bu sebeple eskinin (millî) den uzak ferdler yetiştirmesi muhtemel olan terbiyesi yerine bütün varlığı ile millî ferdler yetiştiren, neticesi, verimi açıkça görünen disiplinli bir terbiye sistemi ilkokul programı havasında hâkimdir.

Yeni program yapılırken Amerikalı terbiyeci « Condüvey » in reyinden ve Rusya, Avusturya programlarından istifade edilerek yapılan 1926 programının esas noktaları muhafaza olunmakla beraber en yeni terbiye cereyanları nazariitbare alınmıştır. Prsgramda bilhassa 15 yıllık terbiye sistemimizin neticesinden alınan dersler geniş mikyasta bulunmaktadır.

Programın başlıca hususiyetleri şunlardır :

1 — İlkokul programla iki devreye ayrılmıştır.

A) 1, 2, 3 ncü sınıflar birinci devre.

B) 4, 5 nci sınıflar ikinci devre. Bu tasnif rastgele değildir. Birinci devre 8 - 10 yaşlarındaki çocuklara aittir. Bu yaştaki çocuklar ancak görebildiklerine ve tutabildiklerine inanırlar. Daima hareket ve oyun isterler. Şu halde programın birinci devreye ait muhteviyatı müşahhas, çok terbiye edici ve fazla harekîdir. Hakikatte birinci devrede yalnız « Hayat Bilgisi » diye bir ders vardır. Diğer dersler Türkçe, Resim-iş ve Müzik, Hayat Bilgisi nin etrafında toplanmışlardır.

İkinci devre talebesi 11 - 13 yaşlarındadırlar. Artık bu devre talebesinin fikrî seviyesi biraz daha yükselmiş ve mücerredattan zevk almaya başlamıştır. Bu devrede yine dersler arasında birlik gözetilmek şartile pek çoğaltılmıştır.

2 — İlkokulun iki devreye ayrılması tamamen psikolojik ve talebenin muhtelif fizyolojik durumu sebebiledir. Yoksa talebe birinci devreden ikinci devreye geçerken bir güçlük ve yabancılık hissetmez. Karşısına yeni çıkan dersleri kolaylıkla kavrar ve intibak eder. Program daha talebe ilk sınıflarda ikinci devre için hazırlanacak tarzda yapılmıştır. Bu nokta program için büyük bir muvaffakiyettir.

3 — İlkokul programı yalnız program değil aynı zamanda bir tedris usulü rehberidir. Program « ilkokulun hedefleri » « ilkokulun eğitim ve öğretim prensipleri » « Hususî hedefler » v. s. başlıklı yazılarla bir tedris usulü kitabı mahiyetindedir.

4 — Program bütün vasıtaların talebeyi yalnız millî, cümhuriyetçi yetiştir-

tirmek için kullanmaktadır. Programın her yerinde açıkça sezilen bu duygu şu satırlarla teyit edilmektedir : Sahife 7 satır 1 - 2 (..... bütün dersler, çocukları kuvvetli cümhuriyetçi yetiştirmek gayesini takip etmelidir.)

5 — Program terbiyeyi ve tedrisi hür bırakmış, öğretmenin şahsî kabiliyetinin tatbikine kıymet vermiştir. Fakat kendi hedefinden şaşmasına imkân bırakmıyacak bir disiplin altına almıştır. Öğretmenin herhangi bir mevzu hakkında şahsî inancı ne olursa olsun tedris ve terbiyeden program dışına çıkmasına imkân yoktur.

6 — Programın hususiyetlerinden biri de elâstikî olmasıdır. Evvelki programlar derslerin, programda yazılı olan tertiplerde ve sırada verilmesini isterdi. Bunlar üzerinde hiçbir terbiyevî içtihada müsaade etmezdi. Yeni program ise memleketimizin muhtelif mıntakalarında muhtelif coğrafi ve iktisadî şerait bulunduğunu programında şeraite göre ihtisar veya tevsî edebileceğini kabul etmiştir.

7 — Okula hayat ve cemiyetin nüfuzu lâzımdır. Bugün programla biraz tabii hayat okula, biraz okul tabii hayata yanaştırılarak bu eskinin en büyük derdi halledilmiştir. Muhit ve haricî hayatla talebesini alâkadar edemiyen okul ve tedrisat artık kıymetsiz bir müessese olmuştur.

Okulda ziraatin bütün teferruatını çerçevesiyen bir bahçe, muhtelif hayvanlara ait kümesler ve kuşluklar, akvaryum ve teraryum bulunacaktır. Okulda talebe atelyeler vasıtasile endüstri hayata sevgi ile bağlanacak ve basit

endüstriyel bilgi edinebilecektir. Programda ders maddeleri ayrı ayrı işlendiği vakit alınacak netice şudur : Meyve bahçesinde, sebze bahçesinde, tarlalarda, su kenarında, teknik müesseselerde, sokakta geçen ders adedi sınıfta ve sınırlarda geçen ders adedinin 5 mislidir. Demek oluyor ki bütün bilgiler hayattan temessül olunacaktır.

8 — Programa ait bu hususiyet öğretmene verdiği salâhiyettir. Okul tarafından talebeye yapılan tesirleri evin bozması ihtimaline karşı öğretmene bazı salâhiyet vermiştir. Burada bir tecrübemi anlatmak isterim :

1936-1937 ders yılında 5 inci sınıf tale-

besi ile okulda bir (inkılâp köşesi) meydana getirdik . Talebenden millî terbiyenin daimî tesiri altında kalmaları ve onları devamlı millî bir heyecan içinde bırakmak, estetik zevklerinin inkişafı, kendi kendine çalışma, evlerinde mülkiyet iddia edebilecekleri bir sahamevcut olması v. s. sebeplerle evlerinde de birer (inkılâp köşesi) yapmalarını istedim. Netice şu oldu : Kitaplar karıştırıldı, gazeteler kesildi, cilbentlerdeki millî varlıkları gösterir grafikler alındı, iri harflerle vecizeler yazıldı nihayet evler de birer inkılâp köşesi kuruldu.

SABAHSIZ GECELER

SEFER AYTEKİN

Rüzgâr haber getirdi şimalden,
Göçü başladı yine kuşların ;
Gel ürperişini seyreyle sen
Boşlukta perişan uçuşların .

* *

Dinmiyen azabı arzuların
Sarılmakta ruha perde perde ;
Ömrü tükenecek yolcuların
Sabahsız ve narsuz gecelerde .

* *

Erişmeden aydın bir bahara
Soğuk divarlar arası yerin .
Ve bir şey koparmak için dallara
Artık uzanmıyacak ellerin .

Ayrılık Bahçeleri

SEFER AYTEKİN

O giden yolcuların şimdi yerinde
- Bu hasta mevsimin bahçelerinde. -
Nedamet havası esiyor yine .
Kulak ver rüzgârın ninnilerine :
Hafif bir fısıltı ; acı ve ılık
Beraber yaşanan ömre karşılık .

Ressam Mükerrrem Karayele
Dört Tablo

Gün Batarken

BEHİÇ HEMŞİ

Kargalar :

Ne yazık, bugün de erdi akşama,
Gölgeler yerlere oldu bir yama ;
Kargalar dizilip bir uzun dama
Kaybolan güneşe baka kaldılar .

Çobanlar :

Etrafı akşamın hüznü sarınca ,
Yuvaya çekildi kurt, kuş, karınca ;
Vadiyi ortadan bir sis yarınca
Çobanlar ateşi yaka kaldılar .

Dereler :

Rüzgârın bestesi yarıda kaldı ,
Deminki yükselen dallar alçaldı
Yabani ördekler sazlara daldı ,
Dereler pek şaşkın aka kaldılar .

Aşıklar :

Ufukta solunca pembe ışıklar
Sularda belirdi bak kırışıklar ,
Kırlarda dolaşan çifte âşıklar
Saçlara bir çiçek taka kaldılar ,

(Mozart) ın Hayatı ve Eserleri

İngilizceden çeviren : F. K. SEZEN

Bugün (Wolfgang Amadeus Mozart) namile tanıdığımız Kompozitör ; küçük iş gören, fakat iyi tanınmış bir ailedendir.

1708 Birinci teşrinde mücellit olan (Gohann Georg Mozart) ikinci defa olarak (Anna Mariya Sulier) evlendi. En büyük oğulları olan (Ki hayat ve eserinden bahsedeceğimiz Mozart ın babasıdır.) (Gohann Gerog Leopold) 1719 İkinci teşrinin 14 üncü günü doğdu. Leopold ilk olarak kilisede koroya iltihak etti, az zamanda kendisini tanıttı, kendi memleketi olan Salzburg'de St. Ulrich manastırına girdi, (bu manastır Salzburg üniversitesi olarak kabul edilmişti). On sekiz yaşında esashi çalışmaya başladı, bu sıralarda en büyük istidadının müzikte olduğu anlaşıldı. 1740 da Kount Gohann Thurn ailesinin ev hizmetlerine bakmak için vazife kabul etti.

On sekizinci asırda Almanyada hemen her zengin bir takım hizmetçileri vardı, bu hizmetçiler işleri bittiği zaman müzikle meşgul olabilirlerdi. O zamanlar Umumî konserler azdı. Bir Kompozitör müzikten çok az para aldığından müzisyenler için üç yol, vardı.

Büyük Operalar hazırlamak, kiliselerde vazife almak, yahut zengin bir müzisyen ailesi yanında hizmet etmek. Haydın kırk seneden fazla Esterhazy ailesine hizmet etmiştir.

Üç sene sonra (1743) Leopold a (Kapelle) de Dördüncü Violonist vazifesi verildi. 1758 de İkinci Viyolonistliğe yükseldi ve 1763 de Wise - Kapellmeister oldu ki, Salzburg de eriştiği rütbelerin en büyüğüdür. 1757 de Court Kompizitörü ünvanını aldı.

1787 ye kadar kırk üç sene bu Court de hizmet etmiş, hususî keman ve piyano dersleri de vermiştir. 1756 da oğlu Mozart dünyaya geldi ki, Leopold (Keman Mektebi) isminde çok güzel bir eser yazmıştır. Bu eser kendi sağlığında birçok defa tabedildiği gibi Ondokuzuncu asrın başlarında da tabedilmiştir.

Hayatında çok gayretle çalışmış birçok Kompozeler yapmıştır, fakat bu eserler bugün bizi tatmin edecek eserler değildir.

1747 İkinci teşrin 21 de Leopold 27 yaşlarında hassas, muhakemeli bir kadın olan Mariya Anna Pertel ile evlenmiştir. Portrelerinde görüldüğüne gö-

re Wolong ailesine tevarüs eden kocaman bir burun bunda da vardı. Yedi çocukları olmuş, fakat beşi ölmüştür. Nannerl ismindeki kızları çok mükemmel bir piyanist olmuş, Mozara ilk derslerinde Piyano ile refakat ettikten başka daha sonraları ev masrafına yardım için husu i dersler vermiştir.

1756 İkinci kânunda (27) Wlfgang Mozart ın doğumu annesinin hemen ölümüne sebep olmuştur.

Leopold fazla hodgâmlığı ile Mozarın çocukluk hayatını karıştırmıştır. İstidatlı çocuklarını kendi maksadında kullanmakla müttehim vaziyetindedir. Mozar'ın çocukluk hayatını berbat etmiş onun yapmak istediği yükselmeğe engel olmuş ve onu Avrupa şehirlerinde sürükliyerek yılda kazanmağa mecbur etmiştir. İşte bu yüzden Mozar ilk ekzersizlerini lâyıkıyla yapamamıştır. Fakat Leopold çocukları için hakikaten iyi bir baba olduğunu daima zannetmiştir. Tabiatı sert ve diline kadar mutaassıptı. Her şeyde muntazamdı, çalışkan ve birçok şeyler de istidatı görülen bir adamdı ve mektuplarından anlaşıyor ki Salzburg gibi müzikten anlamayan bir memlekette Court müzisyeni olmak onu daima incitmiştir. İrfanen kendisinden yüksek gördüğü insanların hizmetçisi idi. Kapelle'de beraber bulunduğu insanlar kaba, cahil ve ayaş kimselerdi ki Leopold bunlarla hiçbir hususta anlaşmamıştır. Kendi işinin fena ve kararsız gitmesinden müteessir olarak oğluna olsun çok para kazandırmak maksadına onu Avrupa şehirlerinde dolaşmağa mecbur etmiştir.

Salzburg deki Court takımının ba-

şında bulunan Cndreos Schaehtner vardı. Daha yedi yaşında iken bir veya iki gün evvel dinlediği bir müzik parçasını kemamında çalışırken kendi kemanının sekizde bir ton farkını bile anlayabilirdi. İlk kulak dolgunluğunu babasından almıştır. İlk seyahatleri olarak babası ve hemşiresile beraber (Münih) e gittikleri zaman Mozar henüz altı yaşına basmıştı. Üç hafta Münih te kaldıktan sonra (Viyana) (Pressburg) (Frankfort) (Londra) ve daha birçok şehirler dolaştılar. Her gittikleri yerde çocuklar bilhassa küçük Mozar büyük bir takdir kazanıyordu.

Wolfgong Mozart iyi tabiatlı ve sevimli bir çocuktı ve kendinden büyüklere çok hürmet etmesini bilirdi. Avusturya İmparatoru Muzar'ı yanına aldır- dı, hazırladığı parçaları çaldırdıktan sonra ansızın başka parçalar çaldırdı. Sonra sarımın anahtarlarını bir bezle örtterek çalmasını söyledi. Mozar hiç telâş ve yanlış yapmadan bunu da çaldı.

Büyümekte olan bir çocuk için Mozar'ın hayatı çok zor idi. Bütün çocuk oyunlarından ve eğlencelerinden mahrum olduğu, durmadan seyahat sıkıntısı da arasına hastalanmasına sebep oluyordu. Meselâ Viyanaya ikinci seyahatinde Kızıla tutulmuştu. O hastalığının ilk negâhet devresinde bir konser vermesi için babası icbar etmişti. Çocuklar seyahat masrafını karşılamak için durmadan çalışıyorlardı. Bazen de gittikleri evden saat, mücevherat veriyorlardı. Bunlar görünüşte güzel şeylersede acele kapanacak hesap pusulası için işe yaramıyordu. Üçüncü seyahat sonunda Leopold servetlerinin epeyce

artmış olduğunu memnuniyetle gördü. Birçok paradan başka saatler, yüzükler, Enfiye kutuları ve buna benzer eşyaları da olmuştu. Bunlardan bazıları ailenin ihtiyacı için satılmışsa da bazıları halâ duruyor. Meselâ İmparatoriçe (Maria Theresa) tarafından verilmiş bir yüyük ve Cusburg Prensi Archbis-hop tarafından verilen diğer bir hediye bugün Salzburg da Mozar Müzesinde durmaktadır.

Mozar ailesi Archduchess ile Kral Frdinandin ölünce merasiminde bulunmak üzere Viyanaya hareket ettillerse de Cırhduchess'in Çiçek hastalığından ölmesi dolayısıyla Leopold'ın plâm suya düştü. Leopold müthiş hastalıktan kur-

tulmak için başka şehre kaçdıysa de orada iki çocuk da Çiçeğe yakalanmış ve Mozar 8 - 9 gün için kör olmuştur. Hastalıktan sonra tekrar Viyanaya gel-diysa de ümit edildiği kadar kazanama-dılar, çünkü Viyanalılar müzikten çok zevke düşkünlüler. Court'deki rakipler mozarı atmağa çalışıyorlardı. Mozar artık oniki yaşlarına gelmişti. İmparator-un arzusuyla bir Opera yazdı. (La Fin-ta Semplice) ise de Opera kullanılma-dı. Babanın gözleri şimdi İtalyaya çev-rilmişti. O devrelerde İtalya müzik şehri olarak tanınıyordu. Anneyi ve hemşireyi Salzburg da bırakarak baba oğul üç seferin iyiliği olarak 1769 da İtalyaya hareket ettiler.

Hikâye :

MEÇHUL KATİL

Tercüme : MÜFİD TUKSAL

— O'Malley ; "Ortada katledilmiş bir kız var" divordu, "ve bütün bildi-ğimiz de bundan ibaret. Kim olduğu-nu, nereden geldiğini, kimin bu işi yap-tığını bilmiyorlar. Cesedi nehir yakinin-de boş bir depoda bulmuşlar ; Neyse... Bunun hakkında birşey bulabilecekleri-ni hiç zannetmiyorum."

"Bundan bir ay evel kadar bu me-sele hakkında gazetelerdeki yazıları o-kumuştum ; fakat ozamandanberi bir-şey duymadım", dedim.

"Çünkü artık söylenecek birşey kal-madı da ondan. Bunun üstünde çok uğraştılar, lâkin nereden başladılarsa daha gene oradalar."

Beraber giderek cesede baktık. Kız çok güzeldi, yaşı yirmiyi geçkindi. San-ki uykudaymış gibi duruyordu. Par-maklarında görünen izleri, birinin yü-zükleri çıkartırken yaptığı anlaşılıyordu. Bu mesele ile meşgul olan memuru gördük.

O'Malley'i görünce "Zannedirim bu işi de üstüne alacaksın."

"Öyle tahmin ediyorum".

"Hafiye hazretleri, öyleyse bunun hayatının sonuna kadar çalışırsın artık".

"Yaa..? Ne yapalım ben de artık tekaüt maaşı alırım, fenamı ?..."

Cesedin üstündeki elbiseleri muaye-ne ettik. İyidi - ne pahalı, ne de ucuz şeylerdi. Markaları üstlerinden sökül-müştü. İç giyeceklerinin çamaşır numa-raları kesilmiş, iskarpininin astarlarına varıncaya kadar herşeyinin izi ustaca yokedilmişti.

Memur yanımıza gelerek ; "Katil, kızın tanınmaması için elinden gelen herşeyi tamamiyle yapmış."

Ben, "Acaba nasıl öldürmüşler ?" diye sordum.

Gösterdiler. Başının arkasından bir darbe ile öldürüldüğü belliydi. Bir çe-kiçle vurulmuş olması gayet muhte-meldi.

"O'Malley ; yapacak birşeyimiz ka-lıyor mu burada"

"Hayır zannetmem."

**

Doğru depoya gittik. Çoktanberi kullanılmadığı anlaşılıyordu. Camların çoğu kırılmış ve yer süprüntü ile dol-muştu. Öndeki büyük kapılar kapalıydı, yalnız ufak bir kapı açık kalmıştı. Bu kapı nehir tarafına açılıyordu, ve yük-

sek idarehane binaları bu cephenin üst tarafına düşüyordu. Kız, içerdeki ufak odaların birinde bulunmuş olup, bu da bir tesadüf neticesi idi; çünkü burada oynayan birkaç küçük çocuk onu süprütülerin altında saklı bulmuşlardı.

Burasını iyice gözden geçirdik. Evvelce de, belki yirmi defa bakılmış ve hiçbirşey bulunamamıştı. Bizim aramız da boşa çıktı.

"O'Malley, zannederim yapabilecek birşeyimiz yok."

"Benim birşey yapabileceğimi umuyormusun ki? Bu mesele üstünde benden zeki kimseler uğraştılar, ve el'an başladıkları yerde duruyorlar. Kızcağız burada öldürülmemiş, çünkü burada kan olmaması bunu ispat ediyor. Başka yerde öldürüldükten sonra buraya getirilip saklanmış - meselâ bir kayıkla getirilmiş olabilir, lâkin bence otomobil ile getirmişler. Katil de erkektir. Bir kadın bu kadar kuvvetli bir darbe vuramaz. Fikrimce bu kız dışarıdan, başka bir şehirden, gelmiş olsa gerektir. Çünkü son iki ay zarfında burada hiçbir kayıp vakası bildirilmedi; hem hiç olmazsa cesedin bir aydır tanınması lâzım gelirdi. Eğer dışardan geldiğini kabul edersek tabii kendisine ait eşyası da olması icabeder. Öyle ise acaba nerede? Bırakabileceği bütün yerler ve otellere soruldu. Okadar tuhaf ki, nereden geliyorsa arkasında kendisini soracak, arayacak hiçbir kimsesi olmadığı anlaşılıyor, eğer olmuş olsaydı herhalde bir ay içinde yapılan araştırmalara cevap alınırdı. Mamafi katil bütün bunları düşünüp ona göre hareket etmiş olabilir."

"Evet, hakikaten de öyle yapmış", dedim. "Çünkü öyle kurnazca hareket etmiş ki kim olduğunu, nereden geldiğini meydana çıkaracak bütün izleri yok etmiş. Bence bunu kim yaptıysa kurtuldu demektir."

"Evet, eğer düşündüğü gibi olsaydı kurtulmuş sayılabilirdi."

Biraz düşündüm, "O'Malley, bu oldukça hikmet ilmine müteallik gözüküyor." dedim.

"Haydi öyle olsun. Amma ne de olsa bu işi yapan hakkında bazı şeyler biliyoruz."

"Evet?.. Meselâ, ne?"

"Cesedin uzun bir zaman bulunamaması için katilin onu buraya saklaması, bu mağazayı iyi bildiğini gösteriyor; zaten bulunmaktaki en büyük âmil de çocukların oynarlarken tesadüfen görmeleridir. Mutlaka buraya kadar otomobille getirdi, şu halde bir de otomobili var demektir, ve ele geçmekten de fena halde korktuğu aşikârdır."

"Buna emin olamazsın," dedim. "Çünkü bu çapkın belki korkan cinsinden değildir."

"Hayır, bilâkis.. Kızın kim olduğunu saklamak için çok fazla şeyler yapmış. Bu kadar şeyi yapan bir kimse yaptıklarının kâfi veya tamam olduğuna bir türlü içi rahat etmez, merak eder."

Beraber tekrar polis müdüriyetine gittik.

Son bir hafta içinde hergün O'Malley'i görüyordum; bana bu mesele üstünde çalıştığını söylüyordu, mamafi birşey yaptığını da görmüyordum. Aynı zamanda da gazeteler gene faaliyete

geçmişlerdi. Polis evvelce sorguya çektiği bütün kimseleri tekrar sorguya çekmeğe başlamıştı, ve gazeteler yeni birçok ip uçları ele geçtiğini yazıyorlardı. Kızın katledildiği gece mağazanın önünde otomobil gören bir şehit çıkmıştı. Bu sayede otomobili bulmayı ümit ediyorlardı. Hemen her gün de meydana yeni birşey çıktığını kaydediyorlardı. Haftanın sonunda O'Malley'e sokakta rastgeldim.

"Bakıyorum muammayı gitgide çözüyorsun," dedim.

"Bilâkis, bir adım bile ilerlemedik."

"Haydi canım, benden mi saklıyorsun," diye sitem ettim. "Biliyorum böyle bir mesele üstünde çalışırken kimsese birşey söylemek istemezsin, amma ziyam yok artık buna alıştım ben. Fakat sen birşey bile yapamadığınızı söylediğin halde gazeteler durmadan yeni yeni havadisler yazdılar."

"Bildiğim kadar, evet."

"Gazeteler kızın bacasında otomobildeki lâstik paspasın izleri kaldığını ve bunun da bir otomobille götürüldüğü, yani öldürüldükten sonra otomobile konduğunu gösteren bir delil olduğunu yazıyorlar."

"Sen cesedi görmüştün. Hiç öyle birşey gözüne çarptı mı?"

"Hayır," dedim, "Belki dikkat etmemişim."

"Şu halde gazetelerde okuduğun herşeye inanmaman lâzım geliyor. İşe başlayacak ve belki de işimize yarıyacak bir yol buldum. Bu sabah polis müdüriyetine bir adam gelerek karısının bir adam tarafından, otomobille takip edildiğini ihbar etmiş. Bu adamı

görmeyi muvafık buldum.

"Bunun meşgul olduğun meseleyle alâkası olduğunu mu zannediyorsun."

"Belki kabildir."

Adamı idarehanesinde bulduk. Adı Stelling; Yakışıklı, kumral saçlı idi. Büyük bir kumpanya hesabına çalışıyordu. Karısını müteaddit defalar sokakta takip eden adamı tarif etti. Tarife göre bu adam iri yapılı, sarışın olup yeşil otomobili vardı.

O'Malley: - "Siz adamı kendiniz gördünüz mü?" diye sordu.

"Eğer görmüş olsaydım bu mesele için hiç polise müracaat etmez, işi kendim hallederdim. Adamı bana karım tarif etti."

"Pekalâ, bakalım bulabilecek miyiz?"

"İnşallah bulacağımızı ümid ederim. Polis müdüriyetinde de söylediğim gibi, bu cinayetten sonra fena halde sinirli oldum. Karım bu adam tarafından aynı akibete uğramaktan çok korkuyor. Acaba diğer otomobil de yeşilmiymiş."

"Nasıl bir araba olduğunu bilmiyorum."

"Pek tabii ki biulerce otomobilin döşemeleri birbirinin aynı değildir. Sizin bulduğunuz izlerden hangi marka olduğu anlaşılıyor mu?"

"Hayır, birşey belli değil."

Stelling ayağa kalkarak çok ciddi bir tavırla, "Arkadaşlar görüyorum ki hemen hiçbirşey bilmiyorsunuz. Ahali heyecan ve korkusunda haklıdır. Şehirde aşikâr bir surette işlenen bu cinayete sizlerin hareketsiz kalmanız gülüncecek vaziyete düşmeniz demektir."

O'Malley, "Bildiğim kadar akıllı bir şahıs gülünç olamaz."

Merdivenlerden inerken O'Malley koluma girerek, "Herifin yazıhanesi pek güzel," dedi. "Pencereden etrafın manzarasına dikkat ettin mi?"

Hayır, etmemiştim.

"Bence karısını görmek icabedecek."

Mrs. Stelling sessiz, yirmi yaşlarında, güzel bir kadındı. Kocasının polise müracaat ederek o adam hakkında yaptığı tarifi duyunca şaşırdı: Kocasının ettiği tarife başka şey ilâve edemeyeceğini söyledi. Hadiseden fazla korkmuşa benziyordu; sinirli ve endişeliydi. İfadelerinin bu meseleyi aydınlatmakta hiç faydası dokunmadığını zannediyordum; dışarıya çıkınca bu fikrimi O'Malley'e de söyledim.

Bana, "Bilmem, belki düşündüğün gibidir," dedi. Sonra ilâve ederek, "Bu gün fazla çalıştığımı zannediyorum, gidip istirahat etsem fena olmaz. Eğer yeni bir hadise olursa seni haberdar ederim."

Ertesi gün bana telefon etti, buluştuk. Otomobile atılarak bir polis garajına gittik. Orada, buldukları, bir otomobil vardı, lâkin rengi yeşil değildi. Bu kurşuni renkte, spor, küçük bir arabaydı. Memurlar arabayı muayene ederek bulunan parmak izlerini alıyorlardı.

"Acaba bunu cinayet işinde kullanılan otomobil olmasından mı şüphe ediyorlar?", diye sordum.

"Ne bilelim, belki olabilir."

İçinde paspas yoktu, ve yastıklarda siyah, küçük lekeler vardı. Memurlardan biri elindeki şişelerin içindeki mayiden bu lekelerin üstüne döktü, ecza-

nın lekelerle olan temasından ortaya maviye bakan yeşil bir renk çıktı.

Memur, memnun bir tavırla, "Tamam, kan lekesi." diyordu.

* *

Polis müdürlüğüne gittik; O'Malley doğru müfettişin odasına girdi; ben dışarda bekledim. Biraz sonra karşıdan iyi giyinmiş birkaç adamın yanında Stelling'in gülerek, şakalaşarak, memnun bir tarzda geldiğini gördüm; onlar da hep beraber müfettişin odasına girdiler. Kapıyı azıcık aralık bırakmışlardı, hemen içerisini gözetlemeye başladım. Stelling birçok adamların karşısına oturmuştu, fakat artık gülmüyordu.

Sonra adamların biri arkasına geçti, elinde maktulün elbiseleri vardı, bunları Stelling'in başının üzerinden öyle bir tarzda attı ki kucağına düştü. Stelling ilkönce hayretle bunlara baka kaldı; birden ürkererek silkindi, ve haykırarak yüzünü elleriyle örttü. Bu anda biri gelerek kapıyı kapattı.

O'Malley dışarı çıkana kadar epeyce bekledim.

"Stellinge yaptığınız şey nedir böyle?"

"Ne mi? Kızı o öldürdü."

"O mu yaptı? Peki kız kimmiş?"

"Karısı."

Ben, "Fakat biz karısını görmemişmiydik," diye itiraz ettim.

"Evet, bir tanesini. Bu diğeri idi."

"Fakat biliyor musun, ben bu işten birşey anlamıyordum."

"Ya... Stelling ölen kadınla Detroit te otururken evlenmişti. Kız oraya başka bir yerden gelmiş. Kadından bıkarak New York'a geliyor, lâkin karısı nereye gittiğini öğrenemiyor. Öteki ka-

dınla Bronx ta tanıyor, ve evleniyorlar. Orada Stelling'i Detroit ten tanıyan biri görüyor ve kıza haber veriyor. Kocasının adresini öğreniyor, mektup yazarak buraya geleceğini bildiriyor.

"Stelling mektup yazarak buna mümanaat etmek istiyor, lâkin muvaffak olamıyor. Kız gelmekte ısrar edince Stelling yapacak bir şey olmadığını görüyor. Kurtulmak için başka çare bulamadığından öldürmeğe karar veriyor. Kız Detroit ten, ufak bir valizden başka birşey alınıp, hareket ediyor. Detroit te kızın arayıp, soracağı hiç kimse i yok. Stelling istasyona giderek kızı karşılıyor, ve akşama kadar öteden beriden konuşarak otomobiliyle geziyorlar.

"Bilmem Bronx taki apartmanında bir karton üzerinde kiralık garajlar listesine gözün ilişti mi? İşte Stelling bunlardan bir tanesini kullanıyormuş. Kimsenin oralarda dolaşmıyacağı bir zamanda kızla beraber garaja gidiyor, ve kız orada öldürüyor. Kızın üzerinde hüviyetini meydana çıkarabilecek herşeyi yokederek cesedi otomobilinin arkadaki açılır kapamı yerine koyuyor. Gördüğümüz depoya giderek saklıyor. Sonra tekrar garaja gelerek kızın valizini, yüzüklerini ve öldürürken kullanmış olduğu çekici yere gömüyor, sonra da kalkıp öteki karısının yanına, eve, gidiyor.

"Öyle hareket ediyor ki, şayet ceset bulunacak dahi olsa kim olduğunun anlaşılacağı bir tarzda."

"Demek ki mesele bundan ibaret ha... Stelling kendi kendini ele vermiş oldu. Lâkin niçin bunu yaptığına aklım

kesmedi benim."

"Fakat bu çetin bir muammaydı. Ekseriya kimin öldürdüğünü bulmak ölenin kim olduğunu anlamak, ve bilmek lâzımdır; işte bu defa da bunu yapmış olduk. Sana evvelce bu işi kimin yapabileceğini, daha doğrusu yapan adamın nasıl olabileceğini, söylemiştim. Bunu yapanın başka bir cinayet işlemediği belliydi. Öldürmeden evvel düşünülmüş bir işti bu. Böyle yaparak kendisini itham edebilecek delillerden kurtulmuş oluyordu. Bu adam, yapacağı şeylerin evvelâ listesini yapar, sonra bu listeyi takip eden cinslerdendi. İşte böyle bir kimse bir iş yaptıktan sonra acaba eksik birşey kalıp kalmadığını, veya noksan olup olmadığını düşünerek endişeye düşer."

"Bunda asıl tehlike bilmiyerek kendisini ele verecek fazla şey yapmasıdır. Herhalde bunu yapanın en aşağı bir ay vicdan azabından muazzep olup endişeye düştüğünü de kabul edebiliriz. Bence, eğer, hiçbirşey yapmayıp sadece sakın olsaydı, kurtulabilirdi. Ben de belki onu daha fazla heyecana sokarak ortaya birşey çıkarabilirim ümidiyle bir hiyleye baş vurdum. Bütün gazetecileri görerek, onlara cinayet hakkında vereceğim haberleri sorgusuz sualsiz gazetelerine basıp basımayacaklarını sordum; muvafakat ettiler. Ben de böylece ortaya hergün yeni yeni hikâyeler attım. Maktul kızın depoya otomobiliyle getirildiğini meydana çıkarmıştık. Bundan istifade ederek gene bir hikâye uydurdum ve bu otomobili gören bir şahidin mevcut olduğunu söyledim. Amma ortada da şahit yoktu ha...

"Daha bunun gibi başka hikâyeler de verdim. Meselâ kızın bacağına kalan paspas izlerinden bahsettim. Sen cesedi görmüştün, biliyorsun ki hiç te böyle şey yoktu. Lâkin katil bunun olup olmadığından emin değildi; belki ola-bileceğini zannediyordu. Sonra bütün polis merkezlerine giderek şayet herhangi bir kimse gelip cinayet hakkında birşey soracak olursa, kim olursa olsun, hüviyetlerini alarak bana bildirmelerini söyledim. Oerçe birkaç kişi gidip bazı şeyler sormuşlardı, lâkin tahkikatım neticesinde bunların alâkaları olmadıklarını anladım. Günün birinde Stelling kendini gösterdi. Gazetelerdeki yazılardan korkuya düşerek güya kendisinin cinayet hakkında soracağı şeylerden şüphe uyanmaması için ortaya iyi bir mazeret çıkardı. Bir adamın karısını takip ettiğini şikâyet etti. Ben kendisini gördükten sonra hakkında, emin olarak, kararımı vermiştim.

"Flakikatte alâkadar olduğu şey bir adamın karısını takip edip etmediği değil, bizim katil aleyhinde neler bildiğimizi öğrenmek içindi. Hem biliyor musun, penceresinden o depoyu görmek kabil. Buna orada dikkat etmiştim. Beraber giderek Mrs. Stelling'i görmüş-tük. Kocasının polise müracaat ettiğinden haberi yoktu. Pek tabii kendisini

de hiçbir kimse takip etmemişti. Kadın kocasının hareketlerinden bir derdi olduğunu seziyor, fakat anıyamıyor. İşte bunun için kendisine takip edilip edilmediğini sorduğumuz zaman şaşırarak tereddüde düşmüştü.

"Kocasının bir tehlikeye düşmesinden korkarak doğruyu söylemediğini anlayınca, Stelling'in otomobilini ele geçirmekten başka yapacak iş kalmı-yordu. Otomobil muayene edilirken bir kısım memurlar da Stelling'i el altında bulunduruyorlardı. Gazetelerde paspas hikâyesini okuduktan sonra otomobilindeki paspası alarak parça parça kesmiş ve çöp tenekelerine atmış. Paspası yok etmekle daha ziyade şüphe altına gireceğini düşünmemiş bile. Sonra yastıklarda kan izleri de bulduk. Nihayet kızın elbiselerini de kucağına atınca dayanamadı ve itiraf etti."

Hayranlığımı saklıyarak, "Bu mucize nev'inden birşey, ortada yalnız katledilmiş meçhul bir kız varken altı milyon kişi içinden katili kendi kendini ele verdirerek herşeyi meydana çıkardın," dedim.

"Niçin? Zaten katili hayalimizde bulmamış mıydık?.. Bilmem sırf aklımızdan başka birşeyle yapamadığımız bu işe mucize demen ne kadar doğru?"

T A R İ M :

Tütüncülükte yaz kurusu

Mahsul nasıl elde edilir.

SAİT COŞKUN

— 2 —

Bundan önceki sayıda size bu yolda yetecek kadar izahat verdim. Bu yazılarım ön bölümünü tamamlıyordu. Yaz kurusu ürün almak için yapılacak daha çok işler, alınması lâzımgelen tedbirler vardır. Bu yazımda da bunların en önemlilerinden bahsedeceğim.

Tütüncülükte yaz kurusu ürün almak yalnız fide yetiştirmekte temkinli davranmaya bağlı değildir. Fideyi iyi şartlar altında yetiştirdikten sonra dikimde, timarda, kırım ve kurutma da gözönünde tutulacak mühim noktalar vardır. Bunların en başında dikim gününü denkleştirmek gelir.

Samsunda yaz kurusu ürün alabilmek için belirli olan dikim günü bölgeye ve toprağa göre değişir. Uzun seneler benim yaptığım denemelerden aldığım bitim şudur. Evkaf ve canik bölgelerinde Mayıs haftasında dikime başlanır ve en son Mayıs nihayetinde dikim sonlanırsa Sonbahar yağmurlarından dorukları kurtarmak çok mümkündür.

Dere oynanında bu çağdan bir hafta sonra, Maden bölgesinde ise Mayıs 20 dikime başlamak ve nihayet Haziran onda dikimi bitirmek lâzımdır. İşte bu söylediğim şekilde dikim işini başaran tütüncü geniş nefes alabilir. Hele hava durumu kurak giderse...

Dikimi bu söylediğim çağda başaran tütüncü için yapılacak başlıca iş çapayı vaktında başarmaktır. Çapayı vaktında başarmıyan tütüncü ne kadar erken fide yetiştirse ve ne kadar erken tütününü dikse vaktında çapasını yapmadığı takdirde bütün sarfettiği para ve emek ziyana gider ve akıntıya kürek çekmiş olur. Şu halde.

Şu halde çapayı mutlak ve mutlak vaktında yapmak gerektir. Ne de olsa hep bir arada yaşıyoruz. İçinizde öylelerini görüyorum ki tütününü dikince ağır bir yükün altından kurtulmuş gibi uzun bir rahatlık devresi geçiriyor, tütününün başına uğramak aklından bile geçmiyor ve gene görüyorum ki içiniz-

de çapasını tam vaktında vuran tek tütüncü yoktur. Belki acıdır, fakat ben söylediğime inanıyorum. Bu inancında aldandığıma kani iseniz geliniz, sizin eviniz olan Halkevinde karşılaşabiliriz. O zaman görülen köye kulavuz istemediğini bir kerre daha anlamış olursunuz.

Size bu kadarını anlattıktan sonra tütünde çapanın ne vakit yapılması lâzım geldiğini anlatmak istiyorum.

Tütün yağışlı senelerde iki, kurak seneler de üç ve hatta dört çapa ile meydana gelir. Dördüncü çapayı bir kenara bırakalım üç çapa muhakkak lâzımdır. Birinci çapa dikimden nihayet 10 - 12 gün sonra yapılmalıdır. Fide ne kadar küçük olursa olsun bu çapayı bu müddet zarfında yapmak mutlak lâzımdır. Bu çapaya tütüncü lisaniyle tık tık çapası denir. Bu çapa da uzun saplı geniş ağızlı çapalarla değil kısa saplı bir tarafı çatal bir tarafı da dar ağızlı çapalarla yapılır. Bu çapayı yaparken henüz kökleşmeğe yüz tutan fidancıkların zedelenmesine, köklerinin oynamasına çok dikkat etmek icabeder. Aksi takdirde kaş yapayım derken göz çıkarmış oluruz.

Tütünün yetişmesi, büyümesi ve erken olgunluk göstermesi için yapılan bu birinci çapanın ardından hava durumuna göre 15 - 20 gün sonra ikinci çapayı yapmak şarttır. Size şu kadar söyleyebilirim ki ikinci çapanın 3 - 5

gün vaktını geciktirdiğiniz takdirde çapayı vurmaktan ise vurmamak daha hayırlıdır. Neden mi diyeceksiniz, bunu da size anlatayım.

İkinci çapayı yapmaz ve zamanını da geciktirirseniz vuracağınız çapa ürünü olduğu yerde durdurur ve kocatır-sınız. Bu yıl hepinizle birlikte ben de gördüm. İkinci çapayı vaktında vurmıyanlar diktikleri tarla genişliğine göre yüzlerce lira kaybettiler. Vaktında vurulmıyan çapanın zararı ürünün bodur kalmasına sebep olur. Nitekim oldu da...

Hepimiz gördük ki birçok tarlalarda fidan 15 - 20 santim boy aldıktan sonra çiçek açtı. Dekarına (dönümüne) 60 - 70 kilo hasılat alacağımız tarla 30 kilo hasılat da vermedi. Bu vermeyişi senenin kurak gittiğine hamledenler çok oldu. Bu hükmü verenler aldanyorlar. Ürünün boylanmaması, hasılat vermemesi ne kuraklıktan ve ne de herhangi diğer bir sebepten değil belki de çapanın vaktında vurulmamasından ileri gelmiştir. Bundan ötürüdür ki size pürüzsüz bir öğütüm olsun. Her işinizi bir tarafa bırakarak çapayı vaktında yapmaya kuvvet veriniz. Tütün yetiştirmekte sizi kurtaracak biricik yol çapa işidir. Bunu da tam vaktında yapmak gerektir. Bunu yapamaz ve zamanı çapaya uyduramazsanız yazıktır size...

YENİ SESLER - YENİ İZLER

Dranaz (Sinop)

26 ıncı Mart sayısında Dahiliyevekili ve C. H. P. Genel Sekreteri Bay Şükrü Kaya'nın 20 Şubat Halkevleri yıldönümünde söylediği nutukla B. K. Çağlar'ın, M. N. Öngay'ın şiirleri ve N. Tengirşenk, F. Dikmen'in yazıları vardır.

Doğuş (Kars)

Yeni çıkmağa başladığını geçen sayımızda sevinçle haber verdiğimiz Doğuş arkadaşımızın 2 numaralı Mart sayısını da aldık. Nesip Yağmurdereli, H. N. Zorlutuna, R. Kağan, R. F. Sağnak imzalı kıymetli şiir ve yazıları vardır.

Üçüncü çapaya gelince : Bu her zaman için gözönünde tutulacak bir mevzu değildir. Üçüncü çapa ancak kurak senelerde yapılır. Yağışlı senelerde bu tedbire başvurmayla lüzum yoktur. Yağışlı senelerde fazla çapa vurmanın faydadan ziyade zararı vardır.

Sayın okuyucular : Vaz kurusu ürünü alabilmek için geçen sayıda ve bu yazımda söylediklerimi şöylece toparlıyorum. Tütüncülükte yaz kurusu ürünü elde edebilmek için fidelik yerini iyi hazırlamak, fideyi erken yetiştirmek, dikimi vaktında yapmak ve çapayı da tam zamanında vurmaya yolunda alınması lâzım gelen tedbirlere baş vurmakla mümkündür.

Erciyes (Kayseri)

Halkevleri Dergileri arasına bir tane daha katıldı :

Erciyes. Bol resim, faydalı yazılarla ilk sayısını veren bu genç arkadaşı kalpten selâmlarken adını aldığı dağ gibi uzun ömürlü olmasını dileriz.

Gediz (Manisa)

Nisan : 12 sayısıyla bir yaşını dolduran sevimli Gedizi tebrik eder, yeni yayın yılında da başarılar dileriz. Gedizin bu sayısında M. Dümer, A. Önakın, M. C. Gürsoy, N. Bayçın, N. İ. Berk, A. Altınır imzalı güzel yazılar vardır.

Şurasını da ekliyeyim ki bütün bunları yaptıktan sonra bu maksadın meydana gelmesi için alınacak diğer tedbirleri de gelecek yazımda size kısaca anlatacağım.

Vazılarima son verirken bir şey daha söylemek isterim. Memleketimiz dünya piyasalarında tanınmış bir tütün memleketidir. Yetiştirdiğimiz matan bu piyasalarda amansız düşmanları vardır. Aleyhimizde yapılan propaganda gittikçe kuvvetleniyor. Bastığımız dalı kesmemek için bu söylediklerime önem vermeniz sizin kazancınız için çok hayırlı olacaktır. Doğru yoldan şaşmayınız.

Görüşler (Adana)

Virmi imzayı sahifelerine toplıyan bu değerli dergi 9 sayılı Mart nushasile sayfalarını çoğaltmıya, konularını çeşitlendirmeye, Çukurovanın düşünce organı olmak yolunda bir adım daha atmıştır. Güneyden bize gür ve taşkın kültür sesleri veren kıymetli arkadaşımızı tebrik ederiz.

Halkevi (Eskişehir)

Eskişehirli arkadaşımızın Şubat sayısında C. Duruş, Dr. S. Alıçlı, M. Türkmenoğlu, Hayati, M. K., A. Akif M. Potoğlu, S. N. Keskinli, K. İncesulu imzalı şiir ve makalelerle, ayrıca ilâve olarak verilen André Maurois'den Dr. Ş. Atala tarafından dilimize çevrilmiş İngiliz Karakteri başlıklı kıymetli bir etüd vardır.

İnanç (Denizli)

12 Sayılı Şubat Nushasında Ş. Acuner, H. H. Ersan, A. R. Haznedaroğlu, Ş. H. Tuğal, A. Tunç, E. Tuğal, F. Erdoğan, Güçsay, A. L. Özdiş imzalı şiir ve yazılar vardır.

Kaynak (Balıkesir)

Şubatta çıkan 61 nci sayılı Kaynak'ta M. K. Su, A. K. Balkan, A. Ağabeyoğlu, H. Işın, İ. H. Akay, A. Z. Ökmen imzalı yazılarla şiirler ve maniler vardır.

Konya (Konya)

14 ve 15 nci sayıları bir arada çıkan Konya arkadaşımızda H. F. Turgal

N. F. Baştak, A. Erdoğan, İ. H. Konyalı, Cevat, Çelebioğlu imzalı Konya tarih ve folklörüne ait kıymetli yazılar vardır.

Ortayayla (Sivas)

İkinci Kânun ve Şubat nushaları bir arada çıkan ve 13 sayılı Ortayayla'yı gördük. Halkevlerinin yıldönümü münasebetiyle Kültür Direktörü Cemal Gültekin tarafından söylenen kıymetli bir söylevi başyazı olarak alan bu dergide B. Tan, G. O., F. Kutlu, T. Tekin, R. Apak, R. Tuncel, K. Öürpınar, H. Özen imzalı faydalı makaleler ve şiirler vardır.

Taşan (Merzifon)

Kadircan Kafılı, Ş. Erdoğan, E. M. Yalınz, V. C. Aşkun, F. Alkan, Ş. Kutkan, S. Günel, B. Aşkun imzalı şiir ve makalelerle çıkan 47 sayılı Nisan nushasını okuduk.

Taşpınar (Afyon)

E. A. Bakı, M. Tükkan, N. Arıkan, C. A. Kansu, B. S. Sençer, V. Çizmeci Ş. Berker imzalı yazılarla çıkmıştır.

Muğla (Muğla)

Şubata ait 12 nci sayısında C. Aker, E. İzdem, D. Tula, S. Yatağan, Z. Eroğlu, M. H. Bayrı, V. Bişko'nun güzel yazıları vardır.

Bu sayısı ile bir yaşını bitiren Muğla arkadaşımızı tebrik edek, önümüzdeki yıl için de kutlu başarılar dileriz.

Halkevleri Dergileri

Halkevinin adı :	Derginin adı :	Kaç günde bir çıktığı :
Ankara	Ülkü	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Adana	Öğüşler	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çoruh	"
Bâfra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Diyarbakır	Karacadağ	"
Elazığ	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	"
İsparta	Ün	"
Mersin	İçel	"
İzmir	Fikirler	On beş günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Kayseri	Erciyes	"
Konya	Konya	"
Manisa	Öediz	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niğde	Akpınar	"
Niksar	Ülker	"
Ortayayla	Sivas	İki ayda bir
Trabzon	İnan	Aylık
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dranaz	"
Yozgat	Bozok	"

Sahibi ve Yayın Direktörü : Mümtaz Arkayın
 Basıldığı yer : Güneş Basımevi — Samsun

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/800917
DERGİLER 19 MAYIS SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ 23-29, (1937-
1938) Markası: MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu:

